

Кафедра соціальних і гуманітарних дисциплін

«Затверджую»
Завідувач кафедри СіГД
Полковник служби ЦЗ
О.В. Рябініна
«__» квітня 2019р.

ПОЛІТОЛОГІЯ

ТЕМА: «ПОЛІТИЧНІ ВІДНОСИНИ. ПОЛІТИЧНА
ВЛАДА»

План

- 1.Історичні умови виникнення політичних відносин та політичної влади.
- 2.Основні теорії політичної влади.
- 3.Легітимність влади.
- 4.Методи та засоби реалізації політичної влади.

Час проведення : самостійна підготовка

ПОЛІТИЧНА ВЛАДА.

¶1. Поняття політичної влади, її сутність, зміст і форми. ¶

2. Легітимність влади. ¶

3. Розподіл влади як теорія і принцип.

I. Поняття «влада» відноситься до числа основних категорій політології. Воно дає ключ до розуміння політичних інститутів, самої політики і держави. Неподільність влади і політики визнається як само собою зрозуміле в усіх політичних теоріях минулого і сьогодення. Політика як явище характеризується прямої або непрямої зв'язком з владою і діяльністю по здійсненню влади. Соціальні спільноти та індивіди вступають у різні відносини: економічні, соціальні, духовні, політичні. Політика ж являє собою таку сферу взаємовідносин між соціальними групами, верствами, особистостями, яка стосується головним чином проблем влади і управління.

Феномену влади приділяли пильну увагу всі видатні представники політичної науки.

Кожен з них зробив свій внесок у розробку теорії влади.

Сучасні концепції влади дуже різноманітні. В рамках навчальної лекції доцільно сформулювати узагальнюючі положення.

У самому широкому сенсі слова влада - це здатність і можливість здійснювати свою волю, робити визначальний вплив на діяльність, поведінку людей за допомогою будь-якого засобу - авторитету, права, насильства. В такому аспекті влада буває економічна, політична, державна, сімейна і релігійна. Такий підхід також вимагає розмежування класової, групової та особистої влади, які переплітаються між собою, але не зводяться один до одного.

Найбільш важливим видом влади є політична влада. Політична влада - це реальна здатність даного класу, групи, індивіда проводити свою волю в політиці й правових нормах. Політична влада характеризується або соціальним пануванням, або провідною роллю, або керівництвом тих чи інших груп, а найчастіше різними поєднаннями цих якостей.

Треба ще зауважити, що поняття політична влада ширше поняття державна влада.

Політична влада реалізується не тільки органами держави, а й через діяльність партій, громадських організацій різного типу. Державна влада - своєрідне ядро політичної влади. Вона спирається на спеціальний апарат примусу і поширюється на все населення тієї чи іншої країни. Держава має монополію на право розробляти закони та інші розпорядження, обов'язкові для всіх громадян. Державна влада означає певну організацію і діяльність у здійсненні цілей і завдань цієї організації.

У політології використовується поняття джерело влади. Джерела, або підстави, влади різноманітні, оскільки різноманітна структура суспільних відносин. Під підставами (джерелами) влади розуміються засоби, які використовуються для впливу на об'єкти влади з метою досягнення поставлених завдань. Ресурси влади - це потенційні підстави влади, тобто кошти, які можуть бути використані, але ще не використовуються або використовуються недостатньо. Вся сукупність використовуваних і можливих підстав влади складає її потенціал.

Загальновизнаним джерелом влади є сила. Однак сама сила також має певні джерела. Джерелами сили можуть бути багатство, займане становище, володіння інформацією, знання, досвід, особливі навички, організація. Тому узагальнено можна сказати, що джерело влади - це сукупність соціальних чинників, що створюють переважну, домінуючу, пануючу волю. Іншими словами, це економічні, соціальні, психологічні основи політичної влади.

Державна влада може домагатися своїх цілей різними засобами, в тому числі ідеологічним впливом, переконанням, економічним стимулюванням та іншими непрямими способами. Але тільки вона володіє монополією на примус за допомогою спеціального апарату щодо всіх членів суспільства.

До основних форм прояву влади ставляться панування, керівництво, управління, організація, контроль.

Політична влада тісно пов'язана з політичним лідерством і авторитетом, які в певних значеннях виступають як форми здійснення влади.

Виникнення і розвиток політичної влади обумовлено життєвими потребами формування та еволюції суспільства. Тому влада, природно, виконує виключно важливі спеціальні функції. Вона є центральним, організаційним і регулятивно-контрольним початком політики. Влада притаманна організації суспільства і необхідна для підтримки його цілісності та єдності. Політична влада спрямована на регулювання суспільних відносин. Вона є інструментом, основним засобом управління всіма сферами суспільного життя.¶ (до змісту)

II. Поняття «політична влада» тісно пов'язане з поняттям «легітимність». Влада буває легітимною або нелегітимною. Термін «легітимність» походить від латинського «легетітус», що означає «згідний з законами, законний, правомірний, належний, належний, правильний». Стосовно до політики легітимність означає її визнання, пояснення, виправдання.

Треба мати на увазі, що легітимність політичного явища не означає його юридично оформленої законності. Легітимація не володіє юридичними функціями і не є правовим процесом. Легітимна влада заснована на визнанні права носіїв влади наказувати норми поведінки іншим індивідам. Легітимна влада - це така влада, якій довіряють, яку визнають правомірною громадяни даної держави, принаймні, їх більшість.

Таким чином, легітимність ґрунтується на переконанні в правомірності даної політичної влади. Але саме таке переконання громадян може бути обумовлено різними чинниками. Тому в політології існує типологізація легітимності влади.

Сучасна типологізація легітимності веде початок від Макса Вебера. Він запропонував виділяти три її виду.

Перший вид легітимності - традиційний, тобто заснований на неписаних законах традицій, звичаїв. Другий вид - харизматичний, емоційно-вольової, заснований на вірі в особливі, видатні, надприродні якості лідера, вождя. Третій вид - раціональний, заснований на прийнятих в державі законах і порядках, розумних судженнях.

Ці типи легітимності, названі Максом Вебером, носять ідеальний характер, тобто є певною мірою абстракціями, які не існуючими в політичній дійсності в «чистому вигляді». У конкретних політичних системах дані три типи переплітаються при домінуванні одного з них, що і дозволяє характеризувати легітимність або як традиційну, або як харизматичну, або як раціональну. Іншими словами, ця класифікація служить інструментом аналізу легітимності влади в кожній конкретній політичній системі.¶

III. Найважливішою рисою демократичної влади є поділ влади.

Теорія поділу влади, тобто теорія про співвідношення влади в державі, вперше висунута Д. Локком, потім розвинена Ш. Монтеск'є, в наступний час розроблялася багатьма юристами, філософами, політологами.

Відповідно до сучасним рівнем цієї теорії для правильного функціонування держави в ньому повинні існувати незалежні одна від одної влади: законодавча (парламент), виконавча (уряд) і судова. Дана теорія є обґрунтуванням політико-правового принципу поділу влади. За принципом поділу влади побудовані конституції багатьох держав, у тому числі США, РФ. Стаття 10 нині чинної Конституції України говорить: «Державна влада в Україні здійснюється на засадах її поділу на законодавчу, виконавчу і судову. Органи законодавчої, виконавчої та судової влади самостійні». Це покликано запобігти монополізації публічно-владних повноважень будь-яким одним з цих інститутів і тим самим різко зменшити ймовірність зловживань нею з боку апарату державної влади. Принцип поділу влади, точніше реалізація цього принципу - одне з найважливіших умов запобігання узурпації влади і культу особистої влади.

Поділ влади передбачає розмежування їх функцій, компетенції, створення системи протизваг. Однак поділ означає роз'єднаності в діяльності органів влади.

Сучасна демократія як форма організації політичної влади і всього суспільного життя є на сьогоднішній день вищою і найбільш досконалим досягненням людства в цьому плані з точки зору самоцінності особистості. У суперечливому взаємодії і єдності функціонують держава і громадянське суспільство, влада і свобода, права людини і його обов'язки, відповідальність перед суспільством. Досягненню відносної гармонії в поєднанні цих суперечливих сторін життя суспільства багато в чому сприяє ефективна реалізація принципу поділу влади.

Порядок формування, відносини, компетенція і функції трьох гілок влади в кожній демократичній країні визначаються конституцією. Як конституційне закріплення, так і практична реалізація принципу поділу влади і розмежування їх компетенції в різних країнах мають свої особливості. Але досвід усіх демократичних країн показує, що даний принцип передбачає при цілісності державної влади необхідність поділу трьох гілок і чіткого розмежування їх компетенції та функцій.

Література:

Основна:

1. Озеркин Д.П. Основы политологии: Курс лекций. - Ростов н/Д: "Феникс", 1996.
2. Мельник В.А. Политология: Учебник. - Мн.: Вышэйшая школа, 1996.
3. Политология: Підручник для студентів вищих навчальних закладів / За ред. О.В. Бабкіної, В.П.Горбатенка. – К.: Видавничий центр "Академія", 2002.
4. Политология: Навч. посібник для вузів / Упоряд. та ред. М.Сазонова. –Харків. 1998.

Додаткова:

1. Бро Ф. Политология / Перевод с французского. - М., 1992.
2. Бурдые П. Социология политики. -М.,1993.
3. Гаевский Б. Философия политики. – К., 1993.
4. Зотов А.Ф. Политология как учебная дисциплина // Политология и современный политический процесс. М., 1990.
5. Бодуен Ж. Вступ до політології. – К., 1995.
6. Августин Блаженный. О граде Божием. - М., 1994.
7. Аристотель. Политика. - Сочинения: В 4-х т. - Т.3. - М., 1981.
8. Гегель Г.В.Ф. Философия права. - М., 1990.
9. Гоббс Т. Сочинения: В 2-х т. - М., 1991.
10. Маркс К., Энгельс Ф. Манифест Коммунистической партии. -Собр.соч.: Т.4.
11. Мясников О.Г. Субъекты политики. // Соц.-пол. журнал. - 1993. - №№ 5, 6.
12. Политический статус личности. // Соц.-пол. журнал. - 1992. - № 8.
13. Тард Г. Личность и толпа. - СПб, 1903.
14. Шестопап Е.Б. Личность и политика. - М., 1998.
15. Таккер Р. Политическая культура и лидерство в Советской России. От Ленина до Горбачева. // США: Экономика, политика, идеология. 1990. №12.